

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

_____ Ельвіра ЛУЗІК

« ____ » _____ 2023 р

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 053 «Психологія»

Освітньо-професійна програма «Практична психологія»

Тема: «Вплив соціальних мереж на самооцінку студентської молоді»

Виконавець: студентка групи ПП-427 Стаховська Богдана Сергіївна

Керівник: кандидат пед. наук, доцент Смолінчук Лариса Симонівна

Нормоконтролер: _____ Тамара МИХЕСВА

КИЇВ 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій

Кафедра педагогіки та психології професійної освіти

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 053 «Психологія»

ОПП «Практична психологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Ельвіра ЛУЗІК

« » _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Стаховської Богдани Сергіївни

1. Тема кваліфікаційної роботи «Вплив соціальних мереж на самооцінку студентської молоді» затверджена наказом ректора від «12» квітня 2023р. № 492/ст.
2. Термін виконання роботи: з 07.02.2023 р. до 25.06.2023 р.
3. Вихідні дані до роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до першого та другого розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, обсягом 62 сторінки, з них обсяг основного тексту 40 сторінок, список використаних джерел нараховує 44 позиції.
4. Зміст пояснювальної записки: Вступ; Розділ 1. Теоретичний аналіз поняття самооцінки та ролі соціальних мереж в житті студентської молоді; Висновки до першого розділу; Розділ 2. Емпіричне дослідження впливу соціальних мереж на самооцінку студентської молоді; Висновки до другого розділу; Висновки; Список використаних джерел та літератури;
5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного матеріалу): таблиці.

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Опрацювання та реферування літератури з теми дослідження. Визначення об'єкта і предмета дослідження	07.02.2023	24.01.2023
2.	Формулювання теми, мети, завдань дослідження. Написання вступу. Складання попереднього плану роботи. Узгодження з керівником	22.02.2023	05.02.2023
3.	Написання першого розділу. Подання керівникові на перевірку	29.03.2023	31.03.2023
4.	Написання другого розділу. Подання керівникові на перевірку	28.04.2023	26.04.2023
5.	Оформлення роботи. Подання керівникові на перевірку	12.05.2023	15.02.2023
6.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	29.05.- 01.06.2023	30.05.2023
7.	Опрацювання зауважень і виправлення недоліків	02.06.2023	04.05.2023
8.	Подання остаточного варіанта роботи на кафедру для перевірки на академічну доброчесність	05.06.2023	5.06.2023
9.	Подання кваліфікаційної роботи на рецензування	12.06.2023	12.06.2023
10	Захист роботи	19.06.2023 -22.06.2023	

7. Дата видачі завдання: «07» лютого 2023 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Лариса СМОЛІНЧУК

(підпис керівника)

(П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ Богдана СТАХОВСЬКА

(підпис випускника)

(П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «вплив соціальних мереж на самооцінку студентської молоді»: 58 сторінок, 4 рисунки, 8 таблиць, 41 джерело, 6 додатків.

Об'єкт дослідження – самооцінка студентської молоді.

Предмет дослідження – вплив соціальних мереж на самооцінку студентської молоді.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити особливості впливу соціальних мереж на самооцінку студентської молоді.

У кваліфікаційній роботі досліджено вплив різних соціальних мереж на самооцінку студентської молоді. На основі результатів дослідження зроблено висновки про суттєву залученість студентів до соціальних мереж та їх значний вплив на життя, світогляд, самооцінку молоді .

Практичне значення роботи полягає у тому, що матеріали дослідження можуть бути використані студентами при вивченні курсів «Педагогічна психологія» «Вікова психологія», «Соціальна психологія» «Медіапсихологія», а також у виховній роботі з студентською молоддю.

СТУДЕНТСЬКА МОЛОДЬ, САМООЦІНКА, СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ, СОЦІАЛІЗАЦІЯ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ САМООЦІНКИ ТА РОЛІ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В ЖИТТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	8
1.1. Поняття самооцінки та її особливості у студентської молоді.....	8
1.2. Дослідження самооцінки та «Я-концепції».....	15
1.3. Роль соціальних мереж в житті студентської молоді та їх вплив на самооцінку.....	18
Висновки до першого розділу	22
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА САМООЦІНКУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	24
2.1. Організація, етапи та умови проведення емпіричного дослідження.....	24
2.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження...../.....	25
2.3. Статистичний аналіз результатів.....	31
Висновки до другого розділу	34
ВИСНОВКИ.....	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	39
ДОДАТКИ.....	42

ВСТУП

Актуальність. В сучасному світі дуже багато аспектів життя напряду пов'язано з соціальними мережами. Дуже часто саме вони є віддзеркаленням того чи іншого суспільства та ідеалів, які воно в собі несе. Майже кожен на сьогоднішній день має обліковий запис хоч в одній з соціальних мереж, де ділиться з іншими моментами свого життя та думками. Також є такі люди як інфлюенсери — так звані лідери думок, які мають свою аудиторію, на яку можуть впливати. Та чи завжди цей вплив є лише позитивним?

Так, розвиток технологій дозволяє сучасній людині навчатися, обговорювати проблеми, що турбують, знайомитися та спілкуватися з друзями, а також віртуально подорожувати до будь-якої країни світу, вивчаючи її культуру і традиції за допомогою безмежних можливостей Інтернету. Сьогодні Інтернет став неодмінною складовою частиною нашого життя. Однак, слід зауважити, що Інтернет не лише надає можливості для розвитку здібностей, покращення знань та розширення сфери інтересів, але також містить реальні загрози для людей.

Разом з позитивними аспектами, соціальні мережі мають й негативні наслідки, такі як інтернет-залежність, відсутність комунікації в реальному житті, інтернет-булінг. Соціальні мережі, які витісняють класичні інститути соціалізації, такі як родина, школа, друзі, все більше відіграють головну роль у соціалізації особистості та безпосередньо впливають на її ціннісні орієнтації, самовизначення та самооцінку.

З появою технологій з часом з'явилися і програми, які можуть змінювати або удосконалювати реальність. І так склалося, що люди часто хочуть показатися кращими, ніж вони є. Це деструктивне бажання, які можуть бути результатом як порівняння себе з іншою людиною, так і спровоковані словами чи діями інших людей. Іноді, ці ж інфлюенсери чи блогери наймають цілу знімальну групу, монтажерів, ретушерів, знімають окрему студію чи приміщення, щоб зробити контент, начебто з їх «повсякденного життя».

Звичайно, людський мозок іноді починає підсвідомо порівнювати себе з ними. Це загалом деструктивні думки, і що жахливіше, це можуть бути не тільки думки людини, які нависають над нею, це можуть бути й слова від інших людей, які також можуть дозволяти собі так порушувати собі особисті кордони інших.

Саме тому така тема як "Вплив соціальних мереж на самооцінку студентської молоді" здалася цікавою до дослідження.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити особливості впливу соціальних мереж на самооцінку студентської молоді.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз вивчення самооцінки студентської молоді.
2. Встановити роль соціальних мереж в житті студентської молоді.
3. Підібрати інструментарій та провести емпіричне дослідження впливу соціальних мереж на самооцінку студентської молоді.
4. Здійснити аналіз та інтерпретацію отриманих результатів, визначити особливості впливу соціальних мереж на самооцінку.

Об'єктом нашого дослідження є самооцінка студентської молоді.

Предмет дослідження – вплив соціальних мереж на самооцінку студентської молоді.

Методи дослідження:

Теоретичні: аналіз наукових джерел з обраної проблематики; синтез та узагальнення інформації.

Емпіричні: опитування, тести, проєктивні методи вивчення особистості:

- анкетування для визначення ролі соціальних мереж в житті людини;
- методика «Дослідження самооцінки» (С. Будассі);
- методика «Q-сортування» (В. Стефансон).
- методика «Самооцінка психічних станів» (за Г.Айзенком)

Математичної статистики: кореляційний аналіз Пірсона (дозволяє виміряти лінійну залежність між двома неперервними зміними).

Практичне значення роботи полягає у тому, що матеріали дослідження можуть бути використані студентами при вивченні курсів «Педагогічна психологія» «Вікова психологія», «Соціальна психологія» «Медіапсихологія», а також у виховній роботі з студентською молоддю.

Мета та завдання роботи обумовлюють її **структуру**, яка складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ САМООЦІНКИ ТА РОЛІ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В ЖИТТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

1.1. Поняття самооцінки та її особливості у студентській молоді

«Самооцінка - це спосіб, яким люди бачать і оцінюють себе. Вона формується через внутрішній діалог і взаємодію зі своїми власними думками, почуттями та досвідом» К. Роджерс [20].

Вперше цей термін був використаний В. Джеймсом, і визначається він як особисте переживання емоцій, спрямованих на самого себе, незалежно від оцінки інших або зовнішніх обставин. Це внутрішнє відношення до власних здібностей, яке визначає успіх чи невдачу в конкретному випадку [23].

Самооцінка впливає на багато аспектів життя людини, включаючи її психологічне благополуччя, емоційний стан, мотивацію, поведінку та стосунки з іншими людьми. Вона може впливати на самоствердження, визначення особистих цілей, подолання труднощів і досягнення успіху. Вона формується впродовж усього життя людини й може формуватися під впливом багатьох факторів, таких як виховання, соціальне оточення, особистий досвід, культурні стандарти та інше. Також вона може як прогресувати, так і регресувати, тож на різних етапах життя самооцінка може бути різною. Наприклад, позитивний досвід успіхів може підвищити самооцінку, тоді як негативний досвід поразок може її знизити [17].

Згідно з поглядами Л. С. Виготського, самооцінка дитини починає розвиватися в молодшому шкільному віці, та впливає на її уявлення про себе та взаємодію з оточуючими людьми. Самооцінка молодших школярів відзначається стабільністю та неповною адекватністю. Це пояснюється особливістю їхньої самосвідомості, де поняття «Я» нерозривно пов'язане з соціально прийнятними позитивними характеристиками. Їхня емоційно-ціннісна оцінка себе проявляється у впевненості, що вони є

хорошими. Під час дорослішання самооцінка підлітків стає більш розчленованою, вона звертається не до загальної поведінки, а до конкретних соціальних ситуацій і окремих вчинків. Таким чином, у процесі пошуку свого «Я», самозаявлення і саморозвитку у підлітків формується система внутрішньо вибудованих уявлень про себе, образів «Я» - «Я-концепція». Під час переходу до юнацького віку самооцінка підлітків стає більш складною, орієнтуючись не на загальну поведінку, а на конкретні соціальні ситуації та окремі вчинки. Цей процес сприяє формуванню системи внутрішньо узгоджених уявлень про себе, образів «Я», які розвиваються під час саморозвитку та самозаявлення підлітків у пошуках своєї ідентичності [3].

У різних психологічних дослідженнях, присвячених студентському віку, особлива увага приділяється розвитку самооцінки та адекватній самооцінці. Саме цей період є важливим у формуванні світоглядної системи, індивідуальних рис характеру та соціального інтелекту. Питання, пов'язані з цими аспектами, мають велике значення, особливо коли йдеться про студентів. Адже, процес формування особистості є неперервним і триває впродовж усього життя, під впливом різноманітних факторів. Розвиток індивідуально-типологічних особливостей залежить від взаємодії природних задатків та зовнішніх впливів. Студентський вік є періодом, коли досягаються значні прогресивні зрушення у розвитку інтелекту та фізичних сил, а самопізнання впливає на всі сфери життя. Фізичні аспекти, які мають вагому значимість у підлітковому віці, залишаються актуальними, але поступово поступаються місцем розумовим здібностям, знанням, навичкам та вмінням.

Кожна людина має свою унікальну самооцінку, яка може змінюватись від задоволення до невдоволення собою. Самолюбство, яке також можна віднести до самооцінки, належить до вчинків, оскільки воно частіше стосується конкретних дій, ніж почуттів у вузькому розумінні цього слова. Зазначені два протилежних класи почуттів є вродженими, первинними рисами нашої природи. Подальше існування особистості залежить від того, наскільки вона має реалістичне уявлення про себе в суспільстві, чи не недооцінює власну

самооцінку і чи відчуває себе частиною цього суспільства. У психологічній літературі вважається, що спілкування з оточенням, що відбувається у суспільстві, є основним фактором, що впливає на формування самооцінки [22].

Всупереч багатьом людським упередженням, висока самооцінка може конструктивно впливати на дії, самопочуття, оточення людини. Розуміючи свої переваги, людина буде чітко окреслювати кордони, в багатьох випадках почувати себе комфортно, не дивлячись на можливо не самі комфортні ситуації, не сприйматиме газлайтинг, та буде вибирати ті напрями розвитку, справи, людей, речі і т. д., які імпонують саме їй. Низька ж самооцінка може призводити до почуття непевності, стресу, депресії, а також впливати на міжособистісні відносини та досягнення. Адекватна самооцінка пов'язана з такими особистісними рисами, які проявляються помірно: консерватизм (підозрілість, скептичне ставлення до нового), інтроверсія (боязкість, орієнтація на внутрішній світ), конформність - домінантність (вміння пристосовуватися, м'якість, впливовість), почуття провини, тривога, непевненість, висока самовпевненість (самозакоханість, самоконтроль), висока самодисципліна (сильний характер, наполегливість), самодостатність (незалежність від групи, самостійність), реактивна рівновага (рішучість, обачливість), дипломатичність (прозорість, хитрість, обережність), сила «Я» (емоційна стійкість, самоконтроль), незалежність (агресивність, сміливість, розум), високий самоконтроль (збудливість, дратівливість).

Випадки успіху та невдач можуть впливати на самооцінку та віру в себе людини. Навіть якщо особа має широкі межі та завжди досягала успіху завдяки власним зусиллям, була забезпечена матеріально, мала високе становище у суспільстві, оточена друзями та користувалася славою, вона може все ж піддаватися страшним сумнівам і ставитися до своїх сил з недовірою.

Натомість, якщо особа зазнала кілька невдач одну за одною, може виникнути падіння настрою і болюча непевненість у собі. На половині свого життя вона може відступати перед новими спробами, недоліком власних сил і вагатися, оскільки вони здаються їй непереборними.

Ці дві ситуації показують, що самооцінка та віра в себе не є постійними й незмінними. Вони можуть коливатися залежно від життєвих обставин, досвіду та внутрішнього стану особи. Успіх і невдачі можуть впливати на сприйняття власної сили та віру в себе.

Самооцінка виступає як основа внутрішньої мотивації та має глибокий зв'язок з процесом пізнання. Структура самооцінки складається з двох компонентів: когнітивного (який відображає знання особи про себе) та емоційного (який відображає відношення до себе та рівень задоволеності собою). Під час оцінки себе ці компоненти функціонують як нерозривна єдність: жоден з них не може бути присутнім окремо. Знання про себе, отримані особою у соціальному контексті, неминуче активують емоційний аспект, а сила та напруженість емоцій залежать від значущості оцінюваного вмісту для самоідентифікації. Когнітивний компонент самооцінки базується на порівнянні з іншими людьми та відповідності власних якостей прийнятим стандартам.

Через те, що самооцінка формується протягом життя людини й на неї можуть впливати різні фактори, був виділений перелік цих факторів. Ось деякі з найважливіших чинників, які впливають на формування самооцінки:

Виховання: вже не перше десятиліття перед людьми постає питання: що головне, що вирішує ким стане людина, виховання чи генетика? У випадку самооцінки, взаємодія з батьками, родичами та іншими авторитетними особами у дитинстві впливає на сприйняття власної цінності та компетентності. Підтримка, похвала та визнання з боку батьків можуть підвищувати самооцінку, тоді як постійні порівняння, розповсюджені серед людей які народились та виростили в радянському союзі, необ'єктивна критика, або ж груба об'єктивна, ігнорування і т. д. можуть її знижувати. Визначна роль у формуванні самооцінки належить сім'ї, як стверджують дослідники. [Наукові факти свідчать про те, що недостатнє проявлення любові з боку близьких може призвести до дефіциту самооцінки у дитини та неприйняття себе. Як вже зазначалось раніше, є перелік факторів, які впливають на формування

самооцінки, зокрема, стиль виховання в сім'ї та зацікавленість дорослих у справах дитини. У школі, педагогічна оцінка та перевантаження дітей оцінними завданнями також мають вплив на самооцінку. Батьківська неприязнь або умовне прийняття сприяють розвитку слабкого і безпорадного "Я", яке приховується за грандіозним "Я", яке демонструється навколо. У цьому випадку реальне "Я" завжди відчуває потребу бути прийнятим, а позитивна самооцінка забезпечується за допомогою різних стратегій: уникнення спокус, приховування правди, передбачення обвинувачень з спробами самовиправдання, раціоналізації, заміщення, перекладання відповідальності за власні вчинки на інших, зниження почуття провини шляхом знайдення недоліків у інших людях.[4]

Соціальне оточення: взаємодія з ровесниками, друзями, колегами та іншими людьми впливає на сприйняття себе. Тут схожа система з вихованням, тільки оточення може змінюватись, а родичі і батьки більш сталі. Також в соціальному оточенні дуже важливо ставлення до людини, від негативного та позитивного ставлення, а також від соціальної ролі яку особа займає залежить деяким чином самооцінка, тим паче формується під впливом цього в дитячі та підліткові роки. Отримання підтримки і прийняття від родини, друзів та інших людей сприяє позитивній самооцінці. Підтримка і сприйняття як цінної особистості допомагають розвивати позитивне ставлення до себе. Негативні коментарі, критика, образи та несприятливі визначення можуть негативно впливати на самооцінку, призводячи до низької самооцінки і почуття недостатності. Порівняння себе з іншими, особливо з успішними або кращими, може також впливати на самооцінку, здатність сприймати себе негативно, якщо вона не відповідає вимогам або очікуванням. Гендерні ролі також впливають, вони хоч і є сталими поняттями, але мають можливість змінюватись від бажання та наполегливості конкретної особи. Та все ж таки за замовчуванням вони є, і також мають вплив на самооцінку, як і людини яка намагається їм відповідати, так і на ту, яка намагається їх зламати, адже багато людей керують

саме соціальними ролями в своїх судженнях, а через це і здійснюють тиск, свідомий він чи ні.[4]

Особистий досвід: індивідуальні досягнення, успіхи або невдачі в різних сферах життя (навчання, кар'єра, спорт, взаємини тощо) можуть впливати на самооцінку. Позитивний досвід успіху може підвищувати самооцінку, тоді як негативний досвід поразок може її знижувати. Роль професії:

Оцінка від інших людей: оцінки, думки та враження інших людей про нас можуть впливати на те, як ми сприймаємо себе.

Вплив соціальних мереж, на мою думку, відноситься і до останнього, і до соціального оточення.[18]

Також варто приділити увагу такому явищу, як рівень домагань. Рівень домагань — це психологічна характеристика, яка відображає уявлення, бажання, очікування, амбіції, результати, стандарти, щодо того чи іншого явища. Тобто це бачення і стандарти, на які людина рівняється, які є для неї нормою у сприйнятті себе або ж будь-якої іншої особи або явища. Люди з високими рівнями домагань і високою самооцінкою вірять у свої можливості і вміння досягти поставлених цілей. Вони ставлять перед собою високі стандарти і мають позитивне ставлення до себе. Це спонукає їх до викликів і прагнення до досягнень. У деяких випадках, коли люди мають високі рівні домагань, але низьку самооцінку, це може бути наслідком перфекціоністських тенденцій або надмірного самокритицизму. Вони ставлять перед собою недосяжні стандарти і постійно відчують незадоволення своїми досягненнями. Навіть при наявності високих цілей, низька самооцінка може перешкоджати їхнім зусиллям і спричиняти стрес.[11]

Психологічна динаміка розвитку самооцінки студентів: Взаємодія з соціальним і культурним середовищем впливає на формування в студентів впливової самооцінки, амбіцій, самоповаги, емоційної стійкості та позитивного ставлення до себе. Ці фактори проявляються через взаємодію між студентом (суб'єктом) і соціальним оточенням, включаючи суспільство, культуру та спільноту, а також взаємодію між студентом (суб'єктом) і самим собою

(об'єктом). Прогностична самооцінка, високі амбіції, самоповага, емоційна стійкість та позитивне ставлення до себе відіграють важливу роль у формуванні позитивної самооцінки та цілісно-позитивної самоідентифікації студента. Взаємодія з соціальною та культурною сферами сприяє розвитку та зміцненню цих якостей у студентів. У процесі розвитку організаційної самооцінки людини та формуванні високої самооцінки студента на різних етапах виникає декілька важливих факторів. По-перше, велике значення має порівняння реального образу себе з ідеальним, тобто імітація того, ким особистість мріє стати насправді. Згідно з класичною теорією Вільяма Джеймса, самооцінка ґрунтується на актуалізації ідеального образу себе і визначається співвідношенням між досягненнями особистості та її амбіціями. Таким чином, учні та студенти, які досягли результатів, що відповідають їхньому ідеалу на початкових етапах навчання, мають передумови для високої самооцінки, оскільки цей ідеал виступає внутрішнім критерієм їхньої особистісної цінності. Водночас, адекватна самооцінка є першою передумовою для успішної нормотворчої діяльності, оскільки учень може вільно, у межах допустимого, інтерпретувати соціокультурну інформацію, яку отримує, як прийнятну і корисну для свого особистісного розвитку [5].

По-друге, формування високої самооцінки пов'язане з процесом інтеріоризації соціальних реакцій на особистість учня. У результаті внутрішнього усвідомлення очікувань та системи зовнішніх норм, наданих дорослими, на пізніших етапах освітнього процесу студент розвиває здатність самостійно визначати свої дії відповідно до внутрішнього нормативного образу. Це призводить до формування самооцінки як цілісної, відносно автономної психологічної структури, що містить чітке уявлення про «гідне» або «ідеальне Я». Цей образ відображає вимоги та очікування, які стають внутрішніми для молоді особистості й прямо пов'язані з її життєдіяльністю. Крім того, на формування самооцінки у особистості впливає процес ідентифікації, за допомогою якого він оцінює успішність своїх дій шляхом самоасоціації [5].

1.2. Дослідження самооцінки та «Я-концепція»

Варто відзначити, що самооцінка має значний вплив на результативність людської діяльності та особистісний розвиток. Вона виявляється в потребі в самовираженні й виступає як регулятор поведінки. Рівень самооцінки визначає, як особа виражає себе та взаємодіє зі світом навколо себе. Самооцінка може бути високою або низькою, а також змінюватися за ступенем стабільності, самостійності та критичності. Людина може адекватно або неадекватно оцінювати себе, переоцінювати або недооцінювати свої досягнення та можливості. Адекватна самооцінка дозволяє особі реалістично оцінювати свої здібності залежно від завдань різного рівня складності, розуміти свої успіхи та невдачі в певній діяльності, а також ставити перед собою досяжні цілі. Неадекватна самооцінка, будь-то завищена чи занижена, може спотворити внутрішній світ особи та завадити гармонійному розвитку особистості [24].

Саме тому, розвиток самооцінки студента є важливим аспектом його професійного та особистісного зростання. Це впливає на його індивідуальні можливості та фізичний стан, сприяє самовиявленню та реалізації особистих якостей. Крім того, це визначає психологічне благополуччя студента. В останній час спостерігається поширення проблеми негативного впливу на самооцінку, що супроводжується зниженням фізичного та психологічного здоров'я та втратою рівноваги. Негативна самооцінка має вплив на академічні досягнення, саморегуляцію та самореалізацію студента. Вона також ускладнює встановлення міжособистісних відносин та формування професійно важливих навичок і якостей [19].

Аналізуючи структуру самосвідомості, сучасний український психолог Г.І. Медникова зауважує, що в ній прийнята термінологія «Я-концепція», під яким розуміється продукт самосвідомості, сукупність уявлень індивіда про себе, важливий компонент детермінації поведінки й діяльності людини, контактів із людьми. У теоретичному аналізі автор виділяє три складові поняття «Я-концепція»: описові складові; когнітивні, які характеризують

«образ-Я»; емоційно-ціннісне ставлення людини до себе. Самооцінка в цьому контексті найчастіше ототожнюється з емоційно-ціннісними ставленнями людини до себе. М.Б. Савчих розглядає самооцінку як емоційно-ціннісну (афективну) складову «Я-концепції», що характеризує ставлення людини до себе взагалі чи до окремих сторін своєї особистості, діяльності, поведінки окремо. Це ставлення проявляється в системі самооцінок. П. Берч пропонував розглядати самооцінку в структурі «Я-концепції», вбачаючи в ній складові, пов'язані з почуттям власної цінності й позитивного ставлення до свого «Я» [17].

У роботах Р. Мейлі знаходиться частина, яка приділяється проблемі задоволеності-незадоволеності людиною самою собою, у контексті якої розглядаються такі поняття: «самооцінка», «образ себе», «рівень домагань». «Задоволеність собою» виступає в Р. Мейлі синонімом «самооцінки», яка відіграє провідну роль у поведінці та розвитку особистості [17].

Виходячи з самооцінки як основного компонента самосвідомості, О.Г. Спиркін ототожнює її зі ставленням індивіда до себе. За думкою науковця, у самооцінці проявляється міра адекватності ставлення до себе, що, в свою чергу, призводить до впевненості в собі чи до постійного внутрішнього конфлікту. Найвищим рівнем самооцінки автор вважає максимально адекватне ставлення людини до себе [24].

Становлення особистості як об'єкта діяльності нероздільно пов'язане з розвитком самосвідомості. Самосвідомість відіграє важливу роль у здійсненні різних видів суб'єктної діяльності, зокрема Его-діяльності, спілкування та поведінки. У процесі практичної самореалізації особистості виникає суб'єкт (особистість з характером життєдіяльності, цілісністю, автономністю), який визначає сукупність власних присутностей і ступінь їх продуктивності, перебудовує соціальний світ і самого себе. Змінюючи світ, людина глибше розуміє себе як об'єкт діяльності, яка має певні обов'язки й права та виконує певні завдання та функції [17].

Аналіз психологічних джерел свідчить, що в психологічній науці самооцінка як структурний компонент «Я-концепції» знаходиться у взаємозв'язку з аксіоматичними характеристиками, які визначають її «Я-концепцію». За мірою свідомості навички самооцінки та їхніх явлень індивіда можуть змінюватися залежно від обставин, а основним джерелом оціночних ставлень про себе, за думкою психологів, є його самоспостереження й соціальне оточення.

Таким чином, самооцінка не є постійною, вона залежить від обставин, а основним джерелом самооцінки і самоцінності особистості про себе є думки і оцінки, які формуються в індивіда під впливом оточуючих. Дослідження вітчизняних науковців, на відміну від закордонних, виділяли значення практичної діяльності особистості в процесі формування її самооцінки. Найбільш важливим аспектом самооцінки є співвіднесення зі своїми оточуючими та реалізація, які зумовлюють адекватність та коректність самооцінки. Згідно з В.А. Семиченко, психологічно найбільш сприятливою для особистості є адекватна висока самооцінка. Адже «високий ступінь успіху в еталонній моделі, який властивий особистості, підтримується й оточуючими». Якщо ж особистість оцінює себе вище, ніж її оточуючі, то така самооцінка є некоректною. За даними С.П. Тищенка «...явище самооцінки призводить до переоцінки людиною своїх можливостей, в результаті чого вона стає недоцільною, нетерплячою до критики». Адекватна самооцінка призводить до того, що людина почуває себе шукаючою нову групу, у якій вона буде цінувати вище, або знайде рівень своїх досягнень і соціальну активність, потребу в міжособистісних контактах [21].

Варто також зазначити самооцінку психологічних станів. Карл Роджерс, американський психолог і психотерапевт, проводив дослідження, пов'язані з самооцінкою психічних станів. Його підхід до психотерапії, відомий як «клієнтоорієнтована терапія» або «напрямок Роджерса», зосереджувався на самооцінці та самовираженні.

У своїх дослідженнях Роджерс акцентував увагу на вивченні процесу самооцінки, особливостях формування позитивної самооцінки та її впливі на психологічний стан людини. Він вважав, що, коли людина має позитивну самооцінку, вона відчуває більшу внутрішню гармонію, самодостатність та можливість досягти особистісного росту.

Роджерс стверджував: «Людина з позитивною самооцінкою має відчуття впевненості, можливості самореалізації та гнучкості у відношенні до своїх психічних станів. Вона приймає себе зі всіма своїми переживаннями, навіть з негативними, і дозволяє собі бути автентичною».

Дослідження Карла Роджерса самооцінки психічних станів були спрямовані на розуміння важливості самовираження, внутрішнього конфлікту та прийняття себе. Він відіграв значну роль у розвитку психологічних підходів до самооцінки та психотерапії, що надало поштовх для подальших досліджень у цій галузі [19].

1.3. Роль соціальних мереж в житті студентської молоді та їх вплив на самооцінку

Соціальні мережі є великою частиною життя для молоді, деякі проводять там весь свій вільний час. Звичайно ж, якщо для деяких вони майже є життям, то для інших вони є важливою частиною формування. Для початку розберемось, що таке соціальні мережі.

Соціальні мережі — це платформи або сервіси, які створення як для спілкування, так і для виставлення фотографій, відео, дописів, думок. По суті в соціальні мережі можна викладати будь-який контент, як вести блог про своє життя, так і викладати свою творчість, підписників також можна отримати і гумористичним контентом, науково-популярним, або ж повчальним. То, як ми можемо бачити, напрямків безліч. І тут можна виділити, що конкретні соціальні мережі заточені під свої конкретні цілі, пояснюючи ціль прозоро: Інстаграм

спрямований на популяризацію фотографій, першочергово ця соціальна мережа була створена саме для людей, які люблять і хочуть просувати свої фото. Згодом, ця мережа набула більшого значення для популяризації себе як особистості, свого життя, так і з'явилися інстаграм-блогери. Вона вводила багато різних функцій, такі як «історії», які можна продивлятися тільки 24 години, то ж вони є хорошим інструментом для демонстрації особистого життя. Згодом були додані й короткі відео, але це вже прерогатива «Тік-тока», який у свій час став дуже популярним, і інші соціальні мережі почали в нього красти цю функцію, і додавати собі. Інстаграм дуже популярна соціальна мережа серед підлітків та молоді. Що ж сказати про «Тік-ток» - це платформа, заточена тільки під постинг коротких відео, яка коли з'явилася, стала дуже швидко популярною, виявилось що людям зручно і подобається вживати контент саме таким чином. Спрямована вона як на розважальний контент, так я на популяризацію себе як особистості, демонстрацію свого життя, або ж талантів, популяризацію себе як якогось спеціаліста та своєї творчості.

Також хочу зазначити соціальну мережу Facebook, яка була створена для спілкування, створення особистого профілю, публікації дописів, світлин. Зараз вона популярна більше серед покоління наших батьків, але в Європі та Америці він популярний і серед молоді. Але ми проводимо дослідження серед українських студентів, а серед них він вважається «токсичною» соціальною мережею, бо так склалось, що пострадянське покоління все ще не може відійти від деяких стереотипів та упереджень, і не пропрацьовує свої психологічні проблеми, що і виливається в пасивну агресію, яка потім відображається в соціальних мережах наповну, та так як саме фейсбук найбільш популярний серед них, то, виходить, і найтоксичніший.

Загалом соціальні мережі впливають на багато аспектів життя, зокрема завдяки рекламі. Таргетована та нативна реклами міцно вплелась в алгоритми, та часто саме вона формує уявлення, наприклад, про моду, популяризує той чи інший продукт. Те що стає популярним в соціальних мережах, дуже часто підсвідомо впливає на вибір людей, наприклад: тренди в одязі, модні заклади,

актуальні події на які можна сходити, види хобі та відпочинку, тенденції в макіяжі, і т. д. То ж з таким тісним перебуванням в контакті з ними може стати зрозуміло, що соціальні мережі можуть вплинути на самооцінку, наприклад:

Порівняння. На цих платформах буде поширено показувати себе та своє життя з кращих боків, є нормою редагувати світлини, навіть за еталонами краси, всесвітніми зірками, постійно помічені замовлені папараці, та купа фотошопу на їх фото, то ж не порівнювати себе з кимось просто неможливо. Навіть просто гортаючи стрічку задля того, щоб розслабитись, мозок може підсвідомо почати порівнювати себе з іншими. Через такий постійний вплив, може з'явитись бажання зробити себе краще, і це не погано, але часто демонструється нереалістична деструктивна картина, що провокує великий розрив між «Уявним Я», та «Реальним я», що призводить до постійного незадоволення собою, і впливає на зниження самооцінки. В якийсь момент з'явився навіть сленгове слово — «досягаторство». Це одноманітний спосіб життя, який багато демонструється блогерами та інфлюенсерами, який полягає в постійному здоровому способі життя, постійному самовдосконаленню, ранніх підйомах, правильній їжі, гарному та стильному зовнішньому вигляді. На перший погляд, нічого поганого в цьому немає, але такий підхід засуджує моменти «ліні» — які можуть насправді бути спровоковані емоційним вигоранням, депресією, або банальною втомою.

Також я вже зазначала щодо одноманіття — майже всі блогери демонструють одне й те саме: якщо сніданок — то тост з яйцем і авокадо, якщо одяг — то капсульний гардероб в сірих, чорних, білих тонах, якщо спорт — то тренажерний зал, або пробіжка. Також люди які намагаються наслідувати цей образ не беруть до уваги те, що такий стиль життя не всім підходить, і те, що навіть копіюючи дії деяких людей, ти не станеш на них схожий, та і банально можна дати собі час на відпочинок, і життя не може йти в одному темпі, завжди можуть ставитися форс-мажори, через які ця систематичність буде ламатись та збиватись, через що будуть з'являтися негативні емоції та відчуття, через невідповідність уявленням [16].

Також із негативних аспектів які можуть впливати на самооцінку це страх *осуд з боку інших*. Соціальні мережі — це місце, де як знайомі, так і незнайомі люди люблять виказувати свою, саме оціночну думку. Також розглянемо поняття *інтернет-булінгу*, з яким дуже часто можна зіткнутися. Анонімність і інтернеті дає карт-бланш на будь-які коментарі щодо чужої зовнішності, стилю, способу життя ті ін. З інтернет-булінгом може зіштовхнутись хто завгодно, в маленьких чи великих його проявах. Людина з великою кількістю підписників може стати жертвою через якусь особливість, а люди за якими слідкують багато інших, постійно стикаються з таким. Дуже часто проявом токсичності в інтернеті є результатом невдоволення собою, низької самооцінки, та небажанням щось з цим робити, тому деякі вважають, що краще принизити інших, ніж рости самому [10].

Дослідження впливу соціальних мереж на самооцінку вже проводились, Наприклад: дослідження було проведено в ІОВМ в Карачі, Пакистан. Розмір вибірки також було обмежено до 150 учасників через обмеження часу. Це дослідження є вузьким за обсягом і може мати певні обмеження.

Одним із невід'ємних обмежень дослідження було те, що респонденти не спостерігалися, їм дали анкети для заповнення. Отже, результати дослідження залежали від чесності та правдивості респондентів.

По-друге, всі сайти соціальних мереж не були включені в дослідження. Тільки Facebook вважався представником усіх соціальних мереж. Результати анкетування були зібрані та проаналізовані. Результати цього дослідження показують, що існує сильний зв'язок між використання соціальних медіа та самооцінка людей. Обидві ці змінні є негативно пов'язані, як показано в таблиці 2. Збільшення використання соціальних мереж призведе до зниження самооцінки людей. Час, проведений у Facebook можна використовувати для прогнозування самооцінки людей.

Щодня Facebook призводить до зниження оцінки самооцінки. Це дослідження чітко демонструє негативний вплив Facebook на самооцінку людей. Самооцінка - це суміш двох змінних; самоповага індивідів та їхня

впевненість у собі (Branden, 1969). На думку дослідників, людякі проводять багато часу на Facebook, відвідують профілі інших людей і починають заздрити людям, які, на їхню думку, є вищими за соціальним статусом або заможнішими ніж вони [12].

Висновки до першого розділу

У першому розділі роботи було розкрито поняття самооцінки, визначені фактори, що можуть на неї впливати, охарактеризовані особливості самооцінки студентської молоді. Також ми підкреслили важливість самооцінки в розвитку та професійному становленні студентів, зазначили орієнтовні норми рівня самооцінки. Окрім того, розмірковували на тему ролі соціальних мереж у сьогоденні, назвали як позитивні, так і негативні наслідки використання інтернету та соціальних мереж як невід'ємної частини нашого життя.

Вплив самооцінки на різні аспекти життя людини, включаючи її психологічне благополуччя, емоційний стан, мотивацію, поведінку та стосунки з іншими, є надзвичайно значущим. Вона визначає рівень самовпевненості та допомагає встановлювати особисті цілі, подолати труднощі та досягти успіху. Формування самооцінки відбувається впродовж усього життя і залежить від таких факторів, як виховання, соціальне оточення, особистий досвід, культурні стандарти та інші. Більш того, самооцінка може зазнавати змін на різних етапах життя. Наприклад, позитивний досвід успіхів може підвищити самооцінку, тоді як негативний досвід поразок може її знизити.

Значення самооцінки для особистісного розвитку та досягнення результатів у різних сферах життя важко переоцінити. Вона впливає на спосіб, як людина виражає себе і взаємодіє зі світом навколо неї. Рівень самооцінки визначає, наскільки ефективно особа може функціонувати. Вона може бути високою або низькою, а також змінюватися залежно від стабільності, самостійності та критичності. Людина може оцінювати себе адекватно або неадекватно, переоцінювати або недооцінювати свої досягнення та можливості. Адекватна самооцінка дозволяє особистості реалістично оцінювати свої

здібності, залежно від різних завдань, розуміти свої успіхи та невдачі в певній діяльності і ставити досяжні цілі. Неадекватна самооцінка, незалежно від того, чи вона завищена чи занижена, може спотворити внутрішній світ людини і завадити гармонійному розвитку.

Саме тому, розвиток самооцінки студента є важливим для професійного та особистісного зростання. Це впливає на його індивідуальні можливості та фізичний стан, сприяє самовиявленню та реалізації особистих якостей. Крім того, це визначає психологічне благополуччя студентської молоді.

Соціальні мережі є неухильною частиною життя для молоді. Варто зазначити, що для деяких осіб соціальні мережі стали практично життям та важливий елемент формування особистості.

Інтернет не лише відкриває широкі можливості для розвитку та поглиблення знань, але також має реальні загрози для людей. Разом з позитивними аспектами, соціальні мережі супроводжуються й негативними наслідками, такими як залежність від Інтернету та витрачання надмірного часу на віртуальне спілкування. Використання соціальних мереж витісняє класичні інститути соціалізації, такі як родина, школа та друзі, і стає головним фактором у формуванні особистості, а також впливає на ціннісні орієнтації, самовизначення та самооцінку.

РОЗДІЛ 2.

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА САМООЦІНКУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

2.1. Організація, етапи та умови проведення емпіричного дослідження

Після теоретичного огляду літератури та аналізу основних підходів до проблеми, ми переходимо до проведення емпіричного дослідження. Дослідження складається з декількох етапів.

- На першому етапі ми проводимо аналіз та систематизацію наукових праць, що досліджують вплив соціальних мереж на самооцінку студентської молоді.
- Другий етап передбачає підбір психодіагностичних методик для діагностики самооцінки, а також використання соціальних мереж студентами.
- На третьому етапі ми проводимо тестування респондентів і оброблюємо отримані результати.
- Четвертий етап включає якісний та кількісний аналіз результатів за кожною методикою.
- П'ятий етап передбачає використання методів математичної статистики для порівняння рівня самооцінки респондентів з різним рівнем залученості до використання соціальних мереж.
- На шостому етапі ми встановлюємо характеру впливу соціальних мереж на самооцінку..
- Сьомий етап включає інтерпретацію отриманих результатів та формулювання загальних висновків.

Дослідження проводилось за допомогою інтернет-платформи «Google Форми» і в ньому взяли участь 30 студентів Національного авіаційного університету, у віці від 17 до 21 років.

Мета дослідження: дослідити вплив соціальних мереж на самооцінку студентської молоді.

Відповідно до мети дослідження були поставлені такі *завдання:*

- Здійснити теоретичний аналіз наукової літератури стосовно соціальних мереж та їх впливу на самооцінку.
- Провести діагностику рівня самооцінки серед студентів.
- Виявити рівні самооцінки студентської молоді.
- Визначити вплив соціальних мереж на самооцінку студентської молоді.

Для вирішення поставлених завдань у цій роботі були використані методи теоретичного та емпіричного дослідження.

На етапах емпіричного дослідження були використані *методики:*

- Метод анкетування, авторська анкета «Визначення ролі соціальних мереж в житті студентської молоді».
- Методика «Q-сортування» (В. Стефансон).
- Методика «Самооцінка психічних станів» (за Г. Айзенком).
- Тест на самооцінку особистості «Я-реальне, Я-ідеальне» С.А. Будассі.

Щоб дослідити залежність між роллю соціальних мереж в житті респондентів, та самооцінкою був використаний буде кореляційний коефіцієнт Пірсона.

Авторська анкета «Визначення ролі соціальних мереж в житті студентської молоді»

Для визначення ролі соціальних мереж, якими користуються студенти, уточнення кількості часу, який вони там проводять, для чого саме їх використовують та чи відчувають певну залежність від інтернету, мною було розроблено авторську анкету «Визначення ролі соціальних мереж в житті студентської молоді». Вона містила 4 запитання. Питання

були спрямовані на діагностику рівня залученості соціальних мереж у повсякденне життя студентів (Додаток А).

Методика «Q – сортування» (В. Стефансон)

Шкали: залежність - незалежність, товариськість – нетовариськість, прийняття «боротьби» – уникнення «боротьби»

Методика призначена для вивчення уявлень людини про себе й дозволяє визначити шість основних тенденцій поведінки людини в реальній групі:

- залежність;
- незалежність;
- товариськість;
- нетовариськість;
- прийняття «боротьби»;
- уникнення «боротьби».

Тенденція до залежності визначена як внутрішнє прагнення індивіда до прийняття групових стандартів і цінностей: соціальних і морально-етичних. Такі прагнення можуть нести за собою саме соціальні мережі.

Тенденція до товариськості свідчить про контактність, прагнення створювати емоційні зв'язки як у своїй групі, так і за її межами. Це одна з функцій соціальних мереж — соціалізація, нові контакти.

Тенденція до «боротьби» – активне прагнення особистості брати участь у груповому житті, домагатися вищого статусу в системі міжособистісних взаємин;

Тенденція до уникнення «боротьби» показує прагнення піти від взаємодії, зберегти нейтралітет у групових спорах і конфліктах, схильність до компромісних рішень.

Кожна з тенденцій має внутрішню й зовнішню характеристику, тобто залежність, товариськість і «боротьба» можуть бути дійсними, внутрішньо властивими особистості, а можуть бути зовнішніми, своєрідною «маскою», що приховує справжнє обличчя людини.

Якщо число позитивних відповідей у кожній сполученій парі (залежність – незалежність, товариськість – нетовариськість, прийняття «боротьби» – уникнення «боротьби») наближається до 20, то ми говоримо про дійсну перевагу тієї або іншої стійкої тенденції, властивої індивідові, що й проявляється не тільки в певній групі, але й за її межами (Додаток Б)..

Методика «Самооцінка психічних станів» (за Г. Айзенком)

Шкали: тривожність, фрустрація, агресивність, ригідність.

Методика призначена для діагностування рівня тривожності, фрустрації, агресивності, ригідності (Додаток В).

Тест на самооцінку особистості "Я-реальне, Я-ідеальне" С.А. Будасі.

Методика призначена для дослідження когнітивного компоненту Я-концепції. В основі даної методики лежить спосіб ранжирування. У методиці пропонується список з 48 слів, що позначають властивості особистості. З даного списку респонденту необхідно вибрати 20, які найбільшою мірою характеризують еталонну особистість («Я-ідеальне»). Надалі з відібраних властивостей респонденту необхідно побудувати еталонний ряд, де на перших позиціях розташовуються найбільш важливі, з точки зору респондента, позитивні властивості особистості, а останніми – найменш бажані, негативні (20-й ранг - найбільш приваблива якість, 19-й - менш і т. д. аж до 1 рангу). Після цього з раніше відібраних властивостей досліджуваному необхідно побудувати другий суб'єктивний ряд, в якому дані властивості у напрямку зниження їх вираження у нього («Я-реальне»). Результати обраховуються за формулою (Додаток Г).

2.2. Аналіз та інтерпретація групових результатів за психодіагностичними методиками

На питання «вкажіть кількість соціальних мереж або месенджерів, якими Ви користуєтесь хоча б раз протягом дня?» ми отримали наступні відповіді (Рис. 2.2.1).

Кількість соціальних мереж

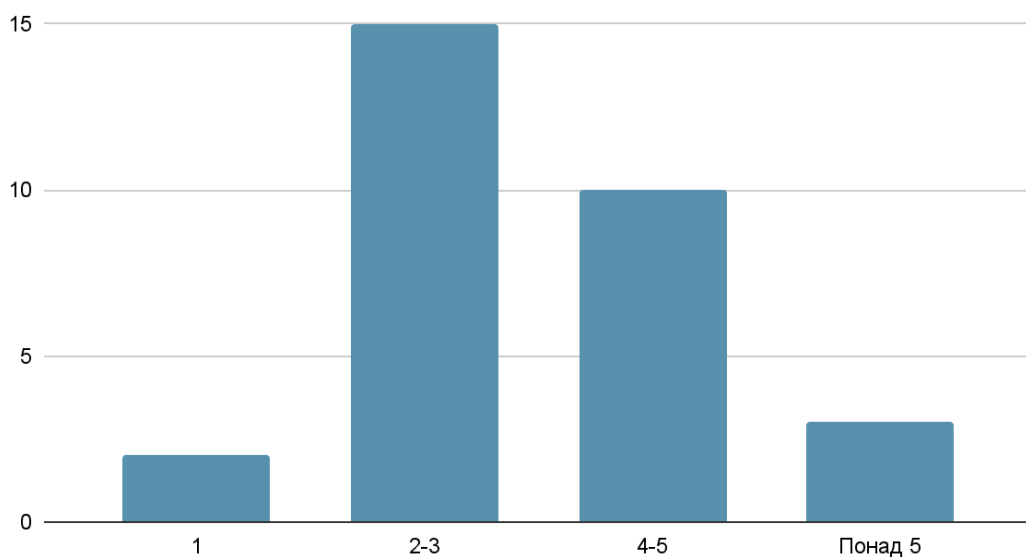

Рис. 2.2.1. Кількість соціальних мереж, які використовують студенти

Як можна зрозуміти, більшість респондентів використовують хоча б декілька мереж або застосунків щодня, значна частина (33,3%) використовує від 4 до 5 мереж щодня, звичайно, така кількість інформації має впливати на психічні процеси й, зокрема, на самооцінку.

На запитання «Скільки часу в цілому щодня ви проводите в усіх соціальних мережах, де ви зареєстровані», ми отримали наступні відповіді:

- Більше 8 годин проводять 13,3%.
- Від 6 до 8 годин проводять 33,3%.
- Від 4 до 6 годин проводять 6,7%.
- Від 2 до 4 годин проводять 30%.
- Менше 1 години проводять 16,7%.

Детальніше на Рис. 2.2.2

Час в соціальних мережах за день

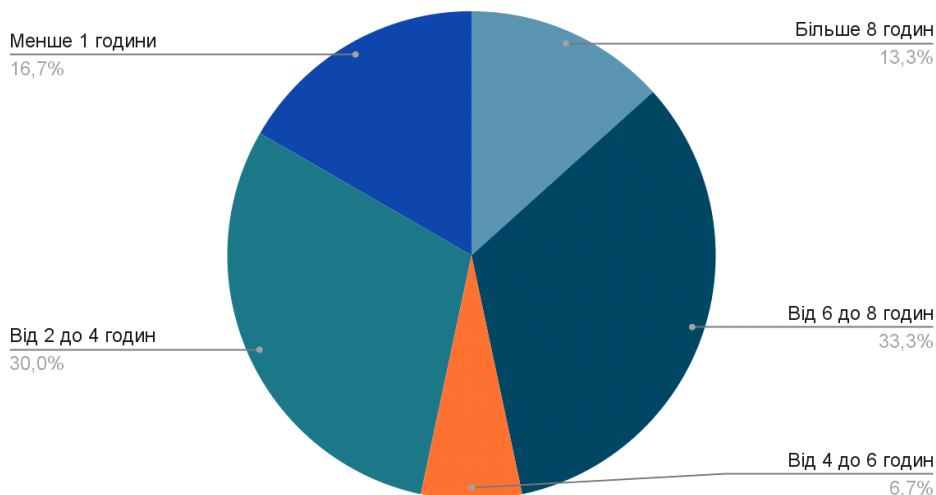

Рис 2.2.2 Розподіл респондентів часом, який вони проводять в соціальних мережах

На запитання «Чи вважають вони себе залежними від соціальних мереж та чи хотіли б знизити час перебування в них», 14 респондентів (46,7%) відповіли, що можливо відчують залежність, та в теорії хотіли б проводити менше часу в мережі. Результати представлено на Рис. 2.3.

Залежність від мереж

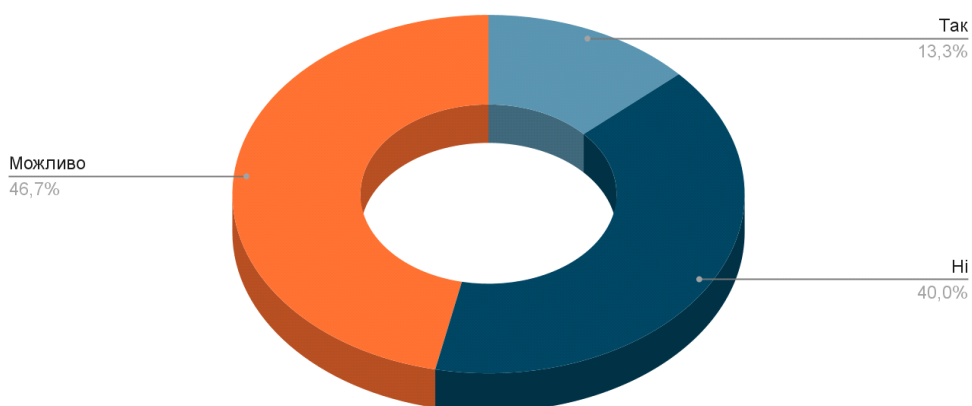

Рис. 2.2.3. Розподіл респондентів щодо «залежності від соціальних мереж».

На запитання «Для яких цілей перш за все Ви використовуєте соціальні мережі» отримали наступні відповіді на Рис 2.2.4:

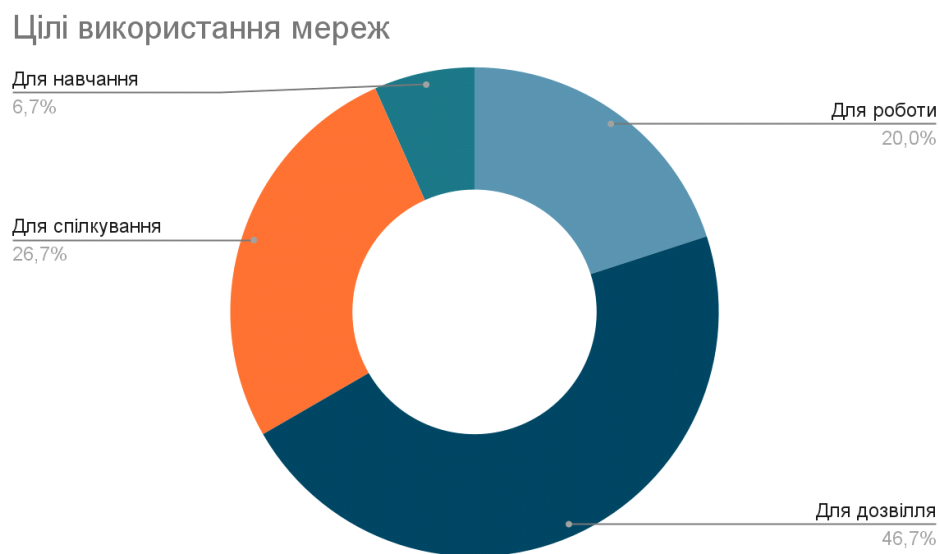

Рис 2.4. Розподіл респондентів за відповідями на запитання «Для яких цілей в першу чергу ви використовуєте соціальні мережі?»

Як можемо бачити, більшість респондентів використовують мережі в першу чергу як форму дозвілля (46,7%), трохи менша кількість для спілкування (26,7%) або роботи (20%), і лише кілька людей для навчання (6,7%).

Таблиця 2.2.1

Результати за методикою “Q - сортування” (В. Стефансон)

Шкала	Кількість респондентів	%
Переважає залежність	17	56,60%
Переважає незалежність	12	40%
Переважає товариськість	4	13,30%
Переважає нетовариськість	20	66,60%
Переважає прийняття «боротьби»	13	43,30%
Переважає уникнення «боротьби»	13	43,30%

Можемо бачити, що в більшості випадків, серед всіх опитаних респондентів переважають ті, в яких домінуючими є показники залежності (56,6%), нетовариськості (66,6%). Показники прийняття або уникнення боротьби розділилися порівну. Можемо припустити, що використання мереж призводить до певної залежності та різко зменшує рівень товариськості, що не диво для інтернету, де тобі навряд чи щось буде за анонімні висловлювання.

Окрім того, в певній кількості респондентів кількість відповідей "так" деяких тенденцій дорівнює кількості позитивних відповідей за протилежною тенденцією. Такий стан може свідчити про наявність внутрішнього конфлікту особистості, яка перебуває під владою однаково виражених протилежних тенденцій. В більшості випадків, це люди, що проводять в мережі понад 6 годин на день.

Таблиця 2.2.2

**Результати за методикою «Самооцінка психічних станів»
(за Г. Айзенком)**

	Тривожність	Фрустрація	Агресивність	Ригідність
Високий рівень	7 (23,3%)	3 (10%)	3 (10%)	3 (10%)
Середній рівень	16 (53,3%)	12 (40%)	15 (50%)	13 (43,3%)
Низький рівень	7 (23,3%)	15 (50%)	12 (40%)	14 (46,6%)

За методикою Айзенка «Самооцінка психічних станів» бачимо наступні результати: більшість респондентів мають середній рівень тривожності та агресивності, а також низький рівень ригідності та фрустрації.

Це є ознакою того, що використання соціальних мереж може підвищувати тривожність та агресивність. Знову ж таки, анонімність та часто відсутність правил та методів регулювання норм поведінки в мережі дають про себе знати. Також і зростання фрустрації спричиняє велика кількість факторів, недооцінка самого себе, порівняння з іншими в мережі.

**Результати за тестом на самооцінку особистості «Я-реальне,
Я-ідеальне» С.А. Будасці**

	Я-Концепція
Високий рівень	7 (23,3%)
Середній рівень	13 (43,3%)
Низький рівень	10 (33,3%)

За методикою «Тест на самооцінку особистості: Я-реальне, Я-ідеальне» С. А. Будасці були отримані наступні результати: у 33,3% респондентів спостерігається слабкий зв'язок між їхнім Я-ідеальним та Я-реальним. У той же час у 43,3% респондентів зв'язок між Я-ідеальним та Я-реальним виражений на середньому рівні, та лише у 23,3% досліджуваних зв'язок виражений на високому рівні. Кількісні показники отриманих результатів можемо побачити на таблиці 2.2.3.

Так, за даними таблиці 2.2.3. можна сказати, що третина респондентів мають слабкий зв'язок між їхнім Я-ідеальним та Я-реальним, що говорить про наявності у таких студентів невідповідності або розбіжності уявлень про те, якими вони хочуть бути, та тим, якими вони відчують себе насправді. Це можна трактувати також як прояв заниженої самооцінки.

Більша частина респондентів продемонструвала зв'язок між Я-ідеальним та Я-реальним виражений на середньому рівні, що говорить про відсутність чіткого уявлення людиною про свій еталон, а також розмиті уявлення щодо себе.

Лише у 7 респондентів було виявлено зв'язок між їхнім Я-ідеальним та Я-реальним на високому рівні, що говорить про наявність значного позитивно забарвленого зв'язку між Я-ідеальним та Я-реальним. Це можна трактувати також як прояв адекватної самооцінки серед студентів.

2.3. Статистичний аналіз результатів

Для встановлення впливу соціальних мереж на самооцінку ми використали кореляційний аналіз. Перевірка типу розподілу даних за допомогою критерію Колмогорова-Смірнова показала, для всіх був нормальний розподіл даних, для всіх шкал був використаний критерій Пірсона.

Таблиця 2.3.1

Результати кореляційного аналізу часу в соціальних мережах з результатами щодо Я-Концепції, залежності та товариськості з методики Стефансона

		Я-Концепція	Залежність	Товариськість
Час в мережі	Кореляція			
	Пірсона	-,646**	,721**	,587**
	Значущість	,000	,000	,001

Як можна побачити з таблиці 2.3.1, результати анкетування (а саме, середній час в день, витрачений на соціальні мережі) прямо пов'язаний з відчуттям залежності від них, а також товариськістю: тобто, чим більше часу проводимо в соціальних мережах, тим більше вираженими стають ці показники. Люди, що багато часу спілкуються в соціальних мережах, часто отримують важливі навички для спілкування і в реальному житті, тому мають гарні показники товариськості.

При цьому, час в мережі має непряму кореляцію зі шкалою «Я-Концепції» з методики Будассі. Це свідчить про те, що час в мережі погіршує рівень самооцінки студентів, послаблює зв'язок між уявленнями людини про якість свого ідеалу та про свої реальні якості, підштовхує до нечіткого уявлення людини про своє ідеальне Я і Я реальне.

Результати кореляційного аналізу часу в соціальних мережах з тривожністю та фрустрацією.

Таблиця 2.3.2

		Тривожність	Фрустрація
Час в мережі	Кореляція Пірсона	,367*	,510**
	Значущість	,046	,004

З таблиці 2.3.2 ми можемо побачити аналогічну кореляцію часу в день, витраченого на соціальні мережі, зі шкалами тривожності та фрустрації.

Тобто, час в соціальних мережах підвищує рівень тривожності та фрустрованості студентської молоді.

Таблиця 2.3.3

Результати кореляційного аналізу кількості соціальних мереж та шкал Я-Концепції, залежності та товарищкості з методики Стефансона.

		Я-Концепція	Залежність	Товарищкість
Кількість соціальний мереж	Кореляція			
	Пірсона	-,420*	,560**	,544**
	Значущість	,021	,001	,002

Як можна побачити з таблиці 2.3.3, кількість використаних соціальних мереж також прямо корелює з відчуттям залежності від них, а також товарищкістю: тобто, чим більше мереж використовуємо, тим більш розвиваємо товариські, комунікативні навички.

При цьому, кількість мереж також (як і години) має непряму кореляцію зі шкалою «Я-Концепції» з методики Будассі. Це свідчить про те, що кількість мереж погіршує рівень самооцінки студентів, послаблює зв'язок між уявленнями людини про якості свого ідеалу та про свої реальні якості, підштовхує до нечіткого уявлення людини про своє ідеальне Я і Я реальне.

Таблиця 2.3.4

**Результати кореляційного аналізу залежності від соціальних мереж
з часом їх використання та кількістю**

		Час використання	Кількість мереж
Залежність від соціальних мереж	Кореляція Пірсона	,715**	,492**
	Значущість	,000	,006

З таблиці 2.3.4 ми можемо зробити висновок, що більшість респондентів, що вважають себе частково залежними від мережі та бажають знизити час використання інтернету, це респонденти, що проводять більше часу та використовують більшу кількість месенджерів, аніж ті, що не вважають себе залежними.

Це доволі логічна кореляція, на яку ми й розраховували.

Таблиця 2.3.5

**Результати кореляційного аналізу залежності від соціальних мереж
з Я-Концепцією, залежністю та товариськістю.**

		Я-Концепція	Залежність	Товариськість
Залежність від соціальних мереж	Кореляція Пірсона	-,363*	,592**	,645**
	Значущість	,049	,001	,000

З таблиці 2.3.5 можемо бачити, що залежність від соціальних мереж також викликає підвищення шкали залежності з методики Стефансона.

Висновки до другого розділу

В емпіричній частині нашого дослідження ми виявили що серед студентської молоді майже всі користуються соціальними мережами. Певна кількість людей менше по часу, проте, облікові записи мають майже всі у більшості мереж. Це свідчить про актуальність нашого дослідження та підкреслює проблему діджиталізації суспільства, стрімкого та іноді не контрольованого.

За результатами дослідження ми можемо зробити висновок, що час, проведений в соціальних мережах, кількість мереж, що використовується та думки студентів про використання мереж напряду впливають на самооцінку студентської молоді.

А саме, підвищують рівень тривожності, фрустрації.

Окрім того, починають переважати шкали залежності та товариськості за методикою Стефансона.

Таким чином, можемо казати, що мережі мають не лише негативний вплив на особистість студента, проте, значною мірою це саме деструктивний вплив.

Тенденція до залежності визначена як внутрішнє прагнення індивіда до прийняття групових стандартів і цінностей: соціальних і морально-етичних. Такі прагнення можуть нести за собою саме соціальні мережі.

Тенденція до товариськості свідчить про контактність, прагнення створювати емоційні зв'язки як у своїй групі, так і за її межами. Це одна з функцій соціальних мереж — соціалізація, нові контакти.

Також важливо, що будь-який показник використання соціальних мереж знижую шкалу «Я-Концепції» а значить, послаблює зв'язок між уявленнями людини про якості свого ідеалу та про свої реальні якості, підштовхує до нечіткого уявлення людини про своє ідеальне Я і Я реальне.

Потрібно враховувати, що в такому випадку саме великий час в соціальних мережах починає впливати на вищезазначені показники. Все може

бути шкідливим, якщо його забагато. Так і з використанням соціальних мереж — маємо навчитися контролювати наш час в них, обмежувати сфери його використання та не зловживати цим, задля збереження нашої самооцінки та психічного здоров'я загалом.

ВИСНОВКИ

Здійснене нами дослідження дозволяє зробити висновок, що саме сучасні інтернет-технології створюють умови для включення студентів у процес соціалізації. Але водночас вплив соціальних мереж на особистісний розвиток унаслідок дії інтернет-простору не може бути однозначно кваліфікований як позитивне чи негативне явище. Соціальні мережі є не тільки потужним агентом вторинної соціалізації, але й виграють конкуренцію у соціальних інститутах, які реалізують первинну соціалізацію, тому що цьому сприяє динаміка сучасного життя. При цьому ми повинні пам'ятати, що соціальні мережі є одним із вагомих факторів соціалізації, але не єдиним, оскільки постійне перебування в мережі Інтернет негативно позначається на процесі соціалізації через скорочення безпосередніх соціальних взаємодій з людьми, зміни у спілкуванні з друзями й близькими, розвиток депресивного стану. Крім того, результати дослідження показали, що велика кількість годин в день проведена в соц. мережах негативно впливає на самооцінку, бо постійно присутній фактор порівняння, що є тригером для появи деструктивних думок, які можуть перерости в депресивні стани. Разом з тим користувачі активно зіштовхуються з не конструктивною агресією зі сторони інших користувачів, через що підвищується агресивність, з дезінформацією, фейками, спотвореннями новин, теоріями змови, ПССО, через що підвищується тривожність, що також згодом впливає на самооцінку психічного стану.

Разом із тим варто звернути увагу на те, що більшість користувачів інтернет-ресурсів навіть не здогадуються, наскільки широкому колу осіб надана ними інформація може стати відомою, не усвідомлюють реальну й потенційну небезпеку можливого протиправного використання накопиченої протягом тривалого часу персональної інформації.

Отже, соціальні мережі мають як позитивні, так і негативні аспекти їхнього використання. Саме тому велике значення займає профілактика

Інтернет- залежності, яка пов'язана з виявленням та виправленням негативних інформаційних, педагогічних, психологічних факторів, що зумовлюють відхилення в психічному і соціальному розвитку дітей та молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоус О. В. Вікова психологія: Навчальний посібник. Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка 2015. 48–50 с.
2. Гірняк О. М. Поняттєво-категорійне поле та наукові підходи до розуміння взаємодії у психології / Андрій Гірняк. Психологія і суспільство. 2017. № 3. С. 112-126
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К.: Лібідь, 1997. 376с.
4. Гончарук В. Безпека дітей в Інтернеті: попередження, освіта, взаємодія. С. 162–163.
5. Гнатюк Р. Соціальні мережі: співвідношення позитиву і негативу. 212 с.
6. Гуцал В. Вплив соціальних мереж на самооцінку молоді. Молодий вчений, 2018
7. Громова, Ю. Вплив соціальних мереж на самооцінку студентської молоді: психологічний аналіз. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України Серія: Педагогіка. Психологія. Соціологія, 2021. 92–97 с.
8. Данько Ю. А. Соціальні мережі як форма сучасної комунікації: плюси і мінуси, Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки. 2012, 120 с.
9. Дмитрієва С., Бутузова Л., Психологічні особливості самооцінки та рівня домагань старшокласників Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, м. Житомир, 117–118 с.
10. Іванова Н. Вплив соціальних мереж на формування самооцінки студентів. Педагогічний альманах, 2017, 67–72 с.
11. Зварич І.М. Чуйко Г.В. Колтунович Т.А. Екзистенційна та гуманістична психологія : навчальний посібник за наук. ред. В. Г. Панка. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2019. 80–85 с.

12. Зінченко С.В. Роль «Я-концепцій» в особистостному самовизначенні дорослих / С. В. Зінченко / Україна: освіта для дорослих: збірник матеріалів форуму до міжнародних днів освіти дорослих в Україні. Ніжин, 2015. 131–135 с.
13. Кобилянська, Н. Соціальні мережі та їх вплив на самооцінку студентів. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія. 2020. 224–227 с.
14. Ковальова, Т. Соціальні мережі та самооцінка студентів. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна//Серія: Психологія, 2017. 71–75 с.
15. Коханова О. П., Пасєка О. В. К. :Центр учбової літератури, 2012. 45–46 с.
16. Кириченко О.М. Дослідження самооцінки студентів-психологів, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, вул. Дворянська, 2, м. Одеса, 66 с.
17. Лисенко, Л. Використання соціальних мереж та самооцінка студентів. Науковий вісник Херсонського державного університету, Серія: Психологічні науки, 2019. 104–108 с.
18. Мельник, О.Вплив соціальних мереж на самооцінку студентів: гендерний аспект. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка. Психологія. Соціологія, 2017. 88–94 с.
19. Олійник, І. Вплив соціальних мереж на самооцінку та соціальну активність студентів.//Вісник Черкаського університету. Серія: Психологічні науки, 2018. 88–94 с.
20. Немеш Віртуальна діяльність особистості: структура та динаміка психологічного змісту: Монографія Київ: Слово, 2017.
21. Онуфрієва Л.А.Самооцінка як складова Я-концепції майбутніх фахівців соціономічних професій. Проблеми сучасної психології:Збірник

наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Камя'нець-Подільський, 2013, 55–56 с.

22. Олійник О.О. Самооцінка як передумова професійного становлення студентів, Київський національний університет культури і мистецтва.

23. Остапенко Г.В. Самооцінка у підлітковому віці. Наука та освіта. 2004. №3. С. 130–132.

24. Павленко, О. Вплив соціальних мереж на самооцінку та самопочуття студентів. Психологія та суспільство, 2019, 53–60 с.

25. Прокопенко І.Ф. Психологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів / І.Ф. Прокопенко. Харків : Фоліо. 2012. 863 с.

26. Радзівіл К.П. Роль самооцінки особистості майбутніх психологів у формуванні професійних очікувань у навчальному процесі. Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Камя'нець-Подільський, 2015. 311–312 с.

27. Сергєєнкова О.П., Столярчук О. А., Віковапсихологія. Навч. посіб. 2015, 84 с.

28. Сірик В. Психологічний аспект використання соціальних мереж студентами. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2016, 291–297 с.

29. Столяренко О. Б. Психологія особистості: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012, 312–314 с.

30. Ушакова І.М., Кубанов М.Ю. Особливості самооцінки та рівня домагань у курсантів та студентів НУЦЗУ з різною успішністю учбової діяльності//Проблеми екстремальної та кризової психології: збірник наукових праць. Харків : НУЦЗУ, 2011, 367–369 с.

31. Фрейджер Р. Гуманістична, трансперсональна та екзистенційна психологія К. Роджерс, А. Маслоу, Р. Мей. - СПб.: Прайм - Єврознак, 2007, 221 с.

32. Шалашенко Г.. Самооцінка // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002, 742 с. С. 563.
33. Buss-Durkee Hostility Inventory (BDHI): A Handbook Western Psychological Services.1977, 66 p.
34. Coopersmith, S. The antecedents of self-esteem. W.H. Freeman and Company.1967, 345 p.
35. Cramer, D. The development of the Q-methodology In R. Boruch E. F. Borgatta & M. J. Chi (Eds.) Encyclopedia of survey research methods. 1995, pp. 665-668.
36. Crocker, J., & Park, L. E. The costly pursuit of self-esteem. Psychological Bulletin, 2004. 392–414.
37. Eysenck, H. J.& Eysenck M. W. Personality and individual differences: A natural science approach. Plenum Press.1985, 145–146 p.
38. Eysenck, H. J.& Eysenck M. W. Personality and individual differences: A natural science approach. Plenum Press.1985
39. Eysenck, H. J.& Eysenck, S. B. G.Manual of the Eysenck Personality Questionnaire. Hodder & Stoughton.1075, 305–307 p.
40. Harter, S.The construction of the self: A developmental perspective.Guilford Press.1999,102 p.
41. Rosenberg, M./Society and the adolescent self-image. Princeton University Press.1965, 150–151 p.
42. Stephenson, W. The study of behavior: Q-technique and its methodology. University of Chicago Press. 1955, 444 p.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Анкета «Визначення ролі соціальних мереж в житті студентської молоді»

Призначення анкетування: визначити кількість годин, які в середньому витрачає студентська молодь на соціальні мережі в день, також визначити основну ціль їх перебування в соціальних мережах, і сформуванати список найбільш популярних соціальних мереж, що використовують студенти.

Текст анкети

Вкажіть Ваш вік: _____

1. Вкажіть кількість соціальних мереж або месенджерів, якими Ви користуєтесь хоча б раз протягом дня?

- а) 1.
- б) 2-3.
- в) 4-5.
- г) понад 5.

2. Скільки годин на добу ви проводите в соціальних мережах?

- а) Понад 8 годин.
- б) Від 6 до 8.
- в) Від 4 до 6.
- г) Від 2 до 4.
- д) Менше 1-ї години.

3. Чи вважаєте ви себе залежними від соціальних мереж, чи буває бажання знизити час їх використання?

- а) Так.
- б) Ні.
- в) Можливо.

4. Для яких цілей в першу чергу ви використовуєте соціальні мережі?

- а) Для навчання.
- б) Для спілкування.
- в) Для роботи.
- г) Для дозвілля.

Методика «Q-сортування» (В. Стефансон)

Інструкція до тесту

Випробуваному пропонується набір карток, що містять твердження або назви властивостей особистості. Їх необхідно розподілити по групах від "найбільш характерних" до "найменш характерних" для нього. Завдання можуть бути приготовлені відповідно до цілей діагностики.

Можливе й повторне сортування того ж набору карток, але в інших відносинах:

- "соціальне "Я" (яким мене бачать інші);
- "ідеальне "Я" (яким би я прагнув бути);
- "актуальне "Я" (який я в різних ситуаціях);
- "значимі інші" (яким я бачу свого партнера);
- "ідеальний партнер" (яким я прагну бачити свого партнера).

Дослідження проводиться наступним чином. Випробуваному пред'являється картка тверджень і пропонується відповісти "так", якщо воно відповідає його уявленню про себе як члені даної конкретної групи, або «ні», якщо воно суперечить його поданням, і лише у виняткових випадках дозволяється відповісти: «сумніваюся», т. е. розкласти на три групи відповідей. Відповіді випробуваного розносяться по відповідних ключах і підраховується тенденції по кожній зі сполучених пар. Через те, що заперечення однієї якості є визнанням полярності іншої якості, кількість відповідей «так» складається з кількістю відповідей «ні» протилежних тенденцій.

Передбачається, що відповідь «так» має позитивний знак, а відповідь «ні» - негативний. Три-чотири відповіді «сумніваюся» по окремих тенденціям розцінюються нами як ознака нерішучості, ухильності, астенічності, проте в інших випадках це може свідчити про свідому вибірковості в поведінці, про тактичну гнучкість, стеничність.

Кількість позитивних відповідей за шкалою "залежність" додається до кількості негативних відповідей за шкалою "незалежність". Якщо одержана сума наближається до 20, то можна говорити про перевагу тієї чи іншої стійкої тенденції, яка належить індивіду і виявляється не тільки в певній групі, а й за її межами. У разі, коли кількість відповідей "так" однієї тенденції дорівнює кількості позитивних відповідей за протилежною тенденцією (наприклад, "залежність - незалежність"), то такий стан може свідчити про наявність внутрішнього конфлікту особистості, яка перебуває під владою однаково виражених протилежних тенденцій.

Текст методики

1. Я критичний до товаришів.
2. У мене виникає тривога, коли в групі починається конфлікт.
3. Я схильний додержуватися порад лідера.
4. Я не схильний створювати занадто близькі відносини з товаришами.
5. Мені подобається дружність у групі.
6. Я схильний суперечити лідерові.
7. Відчуваю симпатію до одного-двох певних товаришів.
8. Уникаю зустрічей і зборів у групі.
9. Мені подобається похвала лідера.
10. Я незалежний у судженнях і манері поведінки.
11. Я готовий встати на будь-чию сторону в спорі.
12. Я схильний керувати товаришами.
13. Радію спілкуванню з одним-двома друзями.
14. З появою ворожості з боку членів групи я зовні спокійний.
15. Я схильний підтримувати настрій усієї групи.
16. Не надаю значення особистим якостям членів групи.
17. Я схильний відволікати групу від її цілей.

18. Відчуваю задоволення, протиставляючи себе лідерові
19. Прагнув би зблизитися з деякими членами групи.
20. Волю залишатися нейтральним у спорі.
21. Мені подобається, коли лідер активний і добре керує.
22. Волю холоднокровно обговорювати розбіжності.
23. Я недостатньо стриманий у вираженні почуттів.
24. Прагну згуртувати навколо себе однодумців.
25. Незадоволений занадто формальним (діловим) відношенням.
26. Коли мене обвинувачують, я гублюся й мовчу.
27. Волю погоджуватися з основними напрямками в групі.
28. Я прив'язаний до групи в цілому більше, ніж до певних товаришів.
29. Я схильний затягувати й загострювати спір.
30. Прагну бути в центрі уваги.
31. Я прагнув би бути членом більш вузької групи.
32. Я схильний до компромісів.
33. Відчуваю внутрішнє занепокоєння, коли лідер чинить всупереч моїм очікуванням.
34. Болісно ставлюся до зауважень друзів.
35. Можу бути підступним і вкрадливим.
36. Я схильний прийняти на себе керівництво в групі.
37. Я відвертий у групі.
38. У мене виникає нервово занепокоєння під час групової розбіжності.
39. Віддаю перевагу, щоб лідер брав на себе відповідальність при плануванні робіт.
40. Я не схильний відповідати на прояви дружелюбності.
41. Я схильний гніватися на товаришів.
42. Я намагаюся вести інших проти лідера.
43. Легко знаходжу знайомства за межами групи.
44. Намагаюся уникати бути утягненим у спір.
45. Легко погоджуюся із пропозиціями інших членів групи.
46. Чиню опір утворенню угруповань у групі.
47. Коли роздратований, я глузливий і іронічний.
48. У мене виникає ворожість до тих, хто намагається виділитися.
49. Віддаю перевагу меншій, але більш інтимній групі.
50. Намагаюся не показувати свої дійсні почуття.
51. Стаю на сторону лідера в групових розбіжностях.
52. Я ініціативний у встановленні контактів у спілкуванні.
53. Уникаю критикувати товаришів.
54. Волю звертатися до лідера частіше, чим до інших.
55. Мені не подобається, що відносини в групі занадто фамільярні.
56. Люблю затівати спори.
57. Прагну утримати своє високе положення в групі.
58. Я схильний втручатися в контакти знайомих і порушувати їх.
59. Я схильний до перепалок, задиристий.
60. Я схильний виражати невдоволення лідером

Рєєтраційний бланк

Но мер пи тання	Т ак	Ні	Сумніва юся	Ном ер пит ання	Т ак	Н і	Сумніва юся
1				31			
2				32			
3				33			

4				34			
5				35			
6				36			
7				37			
8				38			
9				39			
10				40			
11				41			
12				42			
13				43			
14				44			
15				45			
16				46			
17				47			
18				48			
19				49			
20				50			
21				51			
22				52			
23				53			
24				54			
25				55			
26				56			
27				57			
28				58			
29				59			
30				60			

Ключ до тесту

- Залежність: 3, 9, 15, 21, 27, 33, 39, 45, 51, 54;
- Незалежність: 6, 12, 18, 24, 30, 36, 42, 48, 57, 60;
- Товариськість: 5, 7, 13, 19, 25, 31, 37, 43, 49, 52;
- Нетовариськість: 4, 10, 16, 22, 28, 34, 40, 46, 55, 58;
- Прийняття "боротьби": 1, 11, 17, 23, 29, 35, 41, 47, 56, 59;
- Уникнення "боротьби": 2, 8, 14, 20, 26, 32, 38, 44, 50, 53.

Обробка й інтерпретація результатів тесту

Відповіді випробуваного розносяться по відповідних до ключів і підраховуються тенденції по кожній зі сполучених пар. Тому, що заперечення однієї якості є визнанням полярної якості, кількість відповідей "так" складається з кількістю відповідей "ні" протилежних тенденцій.

Три-чотири відповіді "сумніваюся" по окремих тенденціях розцінюються як ознака нерішучості, ухильності, астенічності, однак в інших випадках це може свідчити про відому вибірковість у поведінці, про тактичну гнучкість, стеничність. Ці якості можна верифікувати, аналізуючи їх у сукупності з іншими особистісними особливостями.

Можлива й нульова оцінка, коли суми відповідей по одній тенденції збігаються із сумою відповідей по протилежній. Саме таке положення може з'явитися джерелом внутрішнього конфлікту особистості, що перебуває у владі протилежних тенденцій, що мають однакоvu виразність.

Методика «Самооцінка психічних станів» (за Г. Айзенком)**Інструкція**

Пропонуємо вам опис різних психічних станів. Якщо вам цей стан часто притаманний, поставте 2 бали, якщо цей стан буває, але зрідка, поставте 1 бал, якщо зовсім не буває - 0 балів.

Текст методики

1. Не відчуваю в собі впевненості.
2. Часто через дрібниці червонію.
3. Мій сон неспокійний.
4. Легко засмучуюся.
5. Непокоюся про лише уявні неприємності.
6. Мене лякають труднощі.
7. Люблю копатися в своїх недоліках.
8. Мене легко переконати.
9. Я недовірливий.
10. Я насилу перенешу час очікування.
11. Нерідко мені здаються безвихідними положення, з яких все-таки можна знайти вихід.
12. Неприємності мене сильно засмучують, я падаю духом.
13. При великих неприємностях я схильний без достатніх підстав звинувачувати себе.
14. Нещастя і невдачі нічому мене не вчать.
15. Я часто відмовляюся від боротьби, вважаючи її безплідною.
16. Я нерідко відчуваю себе беззахисним.
17. Іноді в мене буває стан відчаю.
18. Я відчуваю розгубленість перед труднощами.
19. У важкі хвилини життя іноді поводжуся по-дитячому, хочу, щоб пожаліли.
20. Вважаю недоліки свого характеру невинними.
21. Залишаю за собою останнє слово.
22. Нерідко в розмові перебиваю співрозмовника.
23. Мене легко розсердити.
24. Люблю робити зауваження іншим.
25. Хочу бути авторитетом для інших.
26. Не задовольняюсь малим, хочу найбільшого.
27. Коли розгніваюся, погано себе стримую.
28. Волю краще керувати, ніж підкорятися.
29. У мене різка, грубувата жестикуляція.
30. Я мстивий.
31. Мені важко змінювати звички.
32. Нелегко переключати увагу.
33. Дуже насторожено ставлюся до всього нового.
34. Мене важко переконати.
35. Нерідко у мене не виходить з голови думку, від якої слід було б звільнитися.
36. Нелегко зближуватися з людьми.
37. Мене засмучують навіть незначні порушення плану.
38. Нерідко я проявляю впертість.
39. Неохоче йду на ризик.
40. Різко переживаю відхилення від прийнятого мною режиму дня.

Обробка результатів тесту

Підрахуйте суму балів за кожну групу питань:

1. Питання №1-10 - тривожність
2. Питання №11-20 - фрустрація;
3. Питання №21-30 - агресивність;
4. Питання №31-40 - ригідність.

Інтерпретація результатів тесту:

— Тривожність:

- 0-7 балів - тривожність відсутня;
- 8-14 балів - тривожність середня, допустимого рівня;
- 15-20 балів - висока тривожність.

— Фрустрація:

- 0-7 балів - має високу самооцінку, стійкі до невдач, чи не боїться труднощів;
- 8-14 балів - середній рівень, фрустрація має місце;
- 15-20 балів - низька самооцінка, уникає труднощів, боїться невдач, фрустрований.

— Агресивність:

- 0-7 балів - спокійний, витриманий;
- 8-14 балів - середній рівень агресивності;
- 15-20 балів - агресивний, не витриманий, є труднощі при спілкуванні і роботі з

людьми.

— Ригідність:

- 0-7 балів - ригідності немає,
- 8-14 балів - середній рівень;
- 15-20 балів - сильно виражена ригідність, незмінність поведінки, переконань, поглядів, навіть якщо вони розходяться, не відповідають реальній обстановці, життя.

**Тест на самооцінку особистості «Я-реальне, Я-ідеальне» С.А. Будасі
Інструкції.**

Вам пропонується список із 48 слів, що позначають властивості особистості, з яких Вам необхідно вибрати 20, які найбільше характеризують еталонну особистість (назвемо її “мій ідеал”) у Вашому вчиненні. Природно, що у цьому ряду можуть знайти місце та негативні якості.

Тестовий матеріал:

1. Охайність
2. Легковажність
3. Вдумливість
4. Сприйнятливність
5. Запальність
6. Гордість
7. Грубість
8. Гуманність
9. Доброта
10. Життєрадісність
11. Дбайливість
12. Заздрісність
13. Сором'язливість
14. Злопам'ятність
15. Щирість
16. Примхливість
17. Легковір'я
18. Повільність
19. Мрійливість
20. Надуманість
21. Мстивість
22. Надійність
23. Наполегливість
24. Ніжність
25. Нерішучість
26. Нестриманість
27. Чарівність
28. Вразливість
29. Обережність
30. Чуйність
31. Підозріливість
32. Принциповість
33. Педантичність
34. Привітність
35. Розбещеність
36. Розсудливість
37. Самокритичність
38. Стриманість
39. Справедливість
40. Співчуття
41. Сором'язливість
42. Практичність
43. Працьовитість

- 44. Боягузтво
- 45. Переконаність
- 46. Захопленість
- 47. Черствість
- 48. Егоїзм

Ключ до тесту. Обробка результатів проводиться наступним чином: в колонці d записується різниця між даними колонок Ідеал і Я Реальне (від більшого числа відніміть менше). Далі знайдіть значення d^2 , $S d^2$

Обробка і аналіз результатів

Мета обробки результатів – визначення зв'язку між ранговими оцінками рис особистості, які входять в уявлення “Я-ідеальне” і “Я-реальне”. Міра зв'язку встановлюється за допомогою коефіцієнта рангової кореляції і вираховується за формулою Ч. Спірмена.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
d																				
d ²																				

У колонці d^2 ця різниця зводиться у квадрат. Після цього числа колонки d^2 сумуються. $S d^2$ це сума d квадратів. Самооцінка визначається за формулою Роджерса (за коефіцієнтом кореляції рангів): $r = 1 - (6 S d^2 / (n^3 - n))$, де d – різницю номерів рангів, n – число аналізованих властивостей (20).

Коефіцієнт рангової кореляції r може перебувати в інтервалі від -1 до + 1.

Якщо отриманий коефіцієнт становить не менше -0,37 і не більше +0,37 (при рівні достовірності, що дорівнює 0,05), то це вказує на слабку незначний зв'язок (або її відсутність) між уявленнями людини про якості свого ідеалу та про реальні якості. Такий показник може бути обумовлений і недотриманням респондентом інструкції, але, якщо вона виконувалася, то низькі показники означають нечітке уявлення людиною про своє ідеальне Я і Я реальне.

Значення коефіцієнта кореляції від +0,38 до +1 - свідчення наявності значної позитивного зв'язку між Я ідеальним і реальним. Це можна трактувати як прояв адекватної самооцінки або при r від +0,39 до +0,89, як тенденція до завищення.

Значення від +0,9 до +1 часто виражають неадекватно завищене самооцінювання.

Значення коефіцієнта кореляції в інтервалі від -0,38 до -1 говорить про наявність значущої негативного зв'язку між Я ідеальним і Я реальним (відбиває невідповідність чи розбіжність уявлень людини у тому, яким вона хоче бути, і тим, який він у реальності). Ця невідповідність пропонується інтерпретувати як занижену самооцінку.

Що ближче коефіцієнт до -1, то більший ступінь невідповідності.

Сирі бали

Анкетування щодо соціальних мереж							
	Час використання мереж	Залежність	Основна ціль використання	Кількість мереж	Час використання мереж?		
Респ. 1	Більше 8 годин	Можливо	Робота	4-5			
Респ. 2	Більше 8 годин	Можливо	Робота	2-3			
Респ. 3	Більше 8 годин	Так	Дозвілля	4-5	Більше 8 годин	4	13,3%
Респ. 4	Більше 8 годин	Можливо	Дозвілля	понад 5	Від 6 до 8 годин	10	33,3%
Респ. 5	Від 6 до 8 годин	Можливо	Робота	2-3	Від 4 до 6 годин	2	6,7%
Респ. 6	Від 6 до 8 годин	Можливо	Дозвілля	4-5	Від 2 до 4 години	9	30%
Респ. 7	Від 6 до 8 годин	Можливо	Дозвілля	2-3	Менше 1 години	5	16,7%
Респ. 8	Від 6 до 8 годин	Ні	Дозвілля	2-3	Чи вважають себе залежними?		
Респ. 9	Від 6 до 8 годин	Можливо	Дозвілля	понад 5	Кількість респондентів		
Респ. 10	Від 6 до 8 годин	Так	Робота	2-3	Так	4	13,3%
Респ. 11	Від 6 до 8 годин	Можливо	Спілкування	4-5	Ні	12	40%
Респ. 12	Від 6 до 8 годин	Так	Дозвілля	4-5	Можливо	14	46,7%
Респ. 13	Від 6 до 8 годин	Так	Робота	понад 5	Для яких цілей використовують?		
Респ. 14	Від 6 до 8 годин	Можливо	Робота	4-5	Кількість респондентів		
Респ. 15	Від 4 до 6 годин	Можливо	Дозвілля	4-5	Робота	6	20%
Респ. 16	Від 4 до 6 годин	Можливо	Дозвілля	2-3	Дозвілля	14	46,7%
Респ. 17	Від 2 до 4 годин	Ні	Дозвілля	4-5	Спілкування	8	26,7%
Респ. 18	Від 2 до 4 годин	Можливо	Дозвілля	2-3	Навчання	2	6,7%
Респ. 19	Від 2 до 4 годин	Ні	Дозвілля	2-3			
Респ. 20	Від 2 до 4 годин	Ні	Спілкування	4-5			
Респ. 21	Від 2 до 4 годин	Можливо	Спілкування	2-3			
Респ. 22	Від 2 до 4 годин	Можливо	Спілкування	4-5			
Респ. 23	Від 2 до 4 годин	Ні	Навчання	2-3			
Респ. 24	Від 2 до 4 годин	Ні	Спілкування	2-3			
Респ. 25	Від 2 до 4 годин	Ні	Навчання	1			
Респ. 26	Менше 1 години	Ні	Спілкування	2-3			
Респ. 27	Менше 1 години	Ні	Спілкування	2-3			
Респ. 28	Менше 1 години	Ні	Дозвілля	2-3			
Респ. 29	Менше 1 години	Ні	Спілкування	1			
Респ. 30	Менше 1 години	Ні	Дозвілля	2-3			

Методика Стефансона						
	Залежність	Незалежність	Товариськість	Нетовариськість	Прийняття "боротьби"	Уникнення "боротьби"
Респ. 1	13	6	7	11	5	16
Респ. 2	13	4	11	9	6	14
Респ. 3	12	6	10	9	10	7
Респ. 4	14	5	13	7	6	14
Респ. 5	11	9	8	10	11	9
Респ. 6	11	8	8	12	11	8
Респ. 7	9	10	7	14	8	11
Респ. 8	11	6	9	10	11	9
Респ. 9	14	6	9	11	16	5
Респ. 10	11	7	8	11	7	9
Респ. 11	16	5	10	7	18	3
Респ. 12	12	7	14	6	11	7
Респ. 13	15	4	14	6	16	4
Респ. 14	9	11	7	13	8	13
Респ. 15	10	8	10	10	11	9
Респ. 16	11	8	9	11	10	9
Респ. 17	7	11	4	16	11	9
Респ. 18	7	11	9	11	13	8
Респ. 19	4	13	7	13	8	13
Респ. 20	8	12	6	10	9	10
Респ. 21	11	7	5	16	8	11
Респ. 22	6	15	9	13	11	8
Респ. 23	11	8	9	12	8	12
Респ. 24	6	13	7	13	7	13
Респ. 25	6	11	4	15	11	11
Респ. 26	4	14	7	13	13	7
Респ. 27	5	14	3	16	7	13
Респ. 28	14	6	7	13	7	13
Респ. 29	4	16	6	14	7	13
Респ. 30	5	14	8	13	7	13

	Кількість респондентів	У %
Переважає Залежність:	17	56,60%
Переважає Незалежність:	12	40%
Переважає Товариськість:	4	13,30%
Переважає Нетовариськість:	20	66,60%
Переважає Прийняття "боротьби":	13	43,30%
Переважає Уникнення "боротьби":	13	43,30%

Методика «Самооцінка психічних станів» (за Г.Айзенком)

	Тривожність	Фрустрація	Агресивність	Ригідність
Респ. 1	14	17	13	15
Респ. 2	18	12	12	9
Респ. 3	7	5	12	5
Респ. 4	8	7	14	4
Респ. 5	19	10	6	8
Респ. 6	17	7	7	9
Респ. 7	12	17	8	10
Респ. 8	11	12	8	12
Респ. 9	7	16	8	5
Респ. 10	15	6	3	6
Респ. 11	5	14	7	6
Респ. 12	16	12	17	11
Респ. 13	15	9	7	12
Респ. 14	19	8	15	16
Респ. 15	10	11	8	11
Респ. 16	10	5	17	14
Респ. 17	8	11	6	6
Респ. 18	14	8	4	3
Респ. 19	13	12	3	6
Респ. 20	9	2	5	3
Респ. 21	4	6	14	11
Респ. 22	10	5	11	2
Респ. 23	7	14	6	11
Респ. 24	6	5	8	2
Респ. 25	13	2	14	8
Респ. 26	7	5	10	14
Респ. 27	11	6	17	15
Респ. 28	10	7	2	1
Респ. 29	8	1	7	6
Респ. 30	12	4	13	7
х	Тривожність	Фрустрація	Агресивність	Ригідність
Високий рівень	7	3	3	3
Середній рівень	16	12	15	13
Низький рівень	7	15	12	14

Тест на самооцінку особистості "Я-реальне, Я-ідеальне" С.А. Будасі.

	Я-Концепція
Респ. 1	-0,59
Респ. 2	0,21
Респ. 3	-0,88
Респ. 4	-0,38
Респ. 5	-0,4
Респ. 6	-0,66
Респ. 7	-0,47
Респ. 8	-0,7
Респ. 9	-0,22
Респ. 10	0,11
Респ. 11	-0,39
Респ. 12	-0,54
Респ. 13	0,43
Респ. 14	-0,77
Респ. 15	0,3
Респ. 16	0,33
Респ. 17	-0,5
Респ. 18	0,4
Респ. 19	0,35
Респ. 20	0,23
Респ. 21	0,47
Респ. 22	-0,39
Респ. 23	0,25
Респ. 24	0,46
Респ. 25	0,39
Респ. 26	0,13
Респ. 27	0,2
Респ. 28	0,44
Респ. 29	0,22
Респ. 30	0,65
х	Всього респондентів
Високий рівень	7
Середній рівень	13
Низький рівень	10

Кореляції

Кореляції												
		асВМ ережі	ількіст ьМере ж	ежність ВідМере жі	Конц епція	алеж ність	овари ськість	рийняття Боротьб и	риво жність	руст рація	греси вність	ігід ність
ЧасВМер ежі	Корреляція Пирсона		, 521**	,71 5**	,646* *	721* *	587**	,1 01	367*	510* *	161	183
	нач. (двухстороння я)		, 003	,00 0	000	000	001	,5 97	046	004	394	333
	М	0	0	30	0	0	0	30	0	0	0	0
Кі лькістьМ ереж	Корреляція Пирсона		, 521**	,49 2**	,420* *	560* *	544**	,3 29	,009	396* *	035	,010
	нач. (двухстороння я)		, 003	,00 6	021	001	002	,0 76	963	030	853	957
	М	0	0	30	0	0	0	30	0	0	0	0
За лежність ВідМере жі	Корреляція Пирсона		, 715**	492**	1, 363*	592* *	645**	,2 49	326	216	172	106
	нач. (двухстороння я)		, 000	, 006	049	001	000	,1 84	078	252	363	576
	М	0	0	30	0	0	0	30	0	0	0	0
ЯК онцепція	Корреляція Пирсона		,646* *	-, 420*	-,3 63*	,316	,181	133	,190	,386* *	,163	,155
	нач.		, 000	, 021	,04 9	089	339	,4 84	314	035	390	413

	(двухстороння)												
	М	0	3	30	0	0	0	30	0	0	0	0	0
За лежність	Корреляція Пирсона	721**	560**	,59 2**	,316		604**	,2 51	064	486*	,009	047	
	нач. (двухстороння)	000	001	,00 1	089		000	,1 81	737	007	963	807	
	М	0	3	30	0	0	0	30	0	0	0	0	0
То вариськіс ть	Корреляція Пирсона	587**	544**	,64 5**	,181		604*	,3 00	190	284	062	,034	
	нач. (двухстороння)	001	002	,00 0	339	000		,1 07	314	128	745	857	
	М	0	3	30	0	0	0	30	0	0	0	0	0
Пр ийняттяБ оротьби	Корреляція Пирсона	101	329	,24 9	,133	251	300	1	,132	184	,187	,038	
	нач. (двухстороння)	597	076	,18 4	484	181	107		487	330	323	843	
	М	0	3	30	0	0	0	30	0	0	0	0	0
Тр ивожність ь	Корреляція Пирсона	367*	,009	,32 6	,190	064	190	, 132		132	047	287	
	нач. (двухстороння)	046	963	,07 8	314	737	314	,4 87		486	806	125	

		0	30	0	0	0	30	0	0	0	0	
Фрустрація	Корреляція Пірсона	510**	396*	,216	,386*	486*	284	,184	132		,138	255
	нач. (двухстороння)	004	030	,252	035	007	128	,330	486		467	174
		0	0	30	0	0	0	30	0	0	0	0
Агресивність	Корреляція Пірсона	161	035	,172	,163	,009	062	-,187	047	,138		535*
	нач. (двухстороння)	394	853	,363	390	963	745	,323	806	467		002
		0	0	30	0	0	0	30	0	0	0	0
Ригідність	Корреляція Пірсона	183	,010	,106	,155	047	,034	-,038	287	255	535**	
	нач. (двухстороння)	333	957	,576	413	807	857	,843	125	174	002	
		0	0	30	0	0	0	30	0	0	0	0

** . Корреляция значима на уровне 0,01 (двухсторонняя).

* . Корреляция значима на уровне 0,05 (двухсторонняя).